

RAMAKRISHNA MISSION VIDYAMANDIRA

(Residential Autonomous College affiliated to University of Calcutta)

B.A./B.Sc. FIRST SEMESTER EXAMINATION, DECEMBER 2015

FIRST YEAR [BATCH 2015-18]

SANSKRIT [Gen]

Paper : I

Date : 22/12/2015

Time : 11 am – 2 pm

Full Marks : 75

1. लक्षणोदाहरणाभ्यां त्रीणि छन्दांसि व्याख्येयानि। [3×3]
रुचिरा, मन्दाक्रान्ता, रथोद्धता, हरिणी, मालिनी।
2. यथेच्छं पादद्वये गणविभागपुरः सरं छन्दो निर्णयम्। [2×3]
a) भावस्थिराणि जननान्तरसौहृदानि। b) तदपि तव गुणानामीश पारं न याति।
c) गतिस्त्वं गतिस्त्वं त्वमेका भवानि। d) मम विरहजां न त्वं वत्से शुचं गणयिष्यसि।
3. a) यथेच्छं शब्दपञ्चकस्य रूपाणि लेख्यानि। [5×1]
i) नृ — प्रथमाबहुवचने ii) लता — सप्तमीबहुवचने iii) मातृ — द्वितीयाबहुवचने
iv) राजन् — सप्तम्येकवचने v) साधु — षष्ठीबहुवचने vi) मुनि — तृतीयैकवचने
vii) वारि — प्रथमाबहुवचने।
- b) यथेच्छं धातुपञ्चकस्य रूपाणि लेख्यानि। [5×1]
i) पठ-धातोः लटि उत्तमपुरुषैकवचने ii) गम-धातोः लृटि प्रथमपुरुषद्विवचने
iii) भू-धातोः लड़ि प्रथमपुरुषबहुवचने iv) अद्ध-धातोः लटि मध्यमपुरुषैकवचने
v) सेव-धातोः लोटि उत्तमपुरुषद्विवचने vi) हन्-धातोः लटि प्रथमपुरुषबहुवचने
vii) हस्-धातोः विधिलिङ्गि प्रथमपुरुषबहुवचने
4. यथेच्छमेकस्य प्रश्नस्योत्तरं प्रदेयम्। [1×10]
a) शुकनासोपदेशः केन विरचितान् कस्मात् ग्रन्थादाहृतः ? संस्कृतसाहित्येतिहासे ग्रन्थस्यास्य स्थानं निर्णयम्। [2+8]
b) शुकनासेन प्रदत्तस्य उपदेशस्य सारांशः समासेन विरचनीयः। [10]
c) वङ्गभाषया आङ्गलभाषया वा यथेच्छम् अनुच्छेदद्वयस्य अनुवादः करणीयः। [2×5]
i) ...कुलक्रमागतामुद्वह पूर्वपुरुषैरुद्धां धुरम्, अवनमय द्विषतां शिरांसि, उन्नमय बन्धुर्वर्गम्, अभिषेकानन्तरं च
प्रारब्धदिग्विजयः परिभ्रमन् विजितामपि तव पित्रा सप्तद्वीपभूषणां पुनर्विजयस्व वसुन्धराम्। अयं च ते
कालः प्रतापमारोपयितुम्।
ii) तथा प्रयतेथा यथा नोपहस्यसे जनैर्न निन्द्यसे साधुभिर्न धिक्क्रियसे गुरुभिर्नोपालभ्यसे सुहद्धिर्न शोच्यसे
विद्वद्धिः। यथा च न प्रकाश्यसे विटैर्न प्रहस्यसे कुशलैर्नास्वाद्यसे भुजङ्गैर्नावलुप्यसे सेवकवृक्तैर्न वङ्ग्यसे
धूर्तैः...।
iii) सर्वथा तमभिनन्दन्ति तमालपन्ति तं पार्श्वे कुर्वन्ति तं संवर्धयन्ति तेन सह सुखमवतिष्ठन्ते तस्मै ददति तं
मित्रतामुपनयन्ति तस्य वचनं शृण्वन्ति तत्र वर्षन्ति तं बहुमन्यन्ते तमासतामापादयन्ति
योऽहर्निशमनवरतमुपरचिताञ्जलिरधिदैवतमिव विगतान्यकर्तव्यः स्तौति यो वा माहात्म्यमुद्भावयति।
5. स्वेच्छया कस्यचन एकस्य अनुच्छेदस्य संस्कृतभाषया अनुवादः कार्यः। [1×10]
a) एकदिन नाजा भोज यथन वागाने बेड़ाछिलेन, तथन एकजन ब्राह्मणके देखलेन, यिनि ताँर सामने एसे
ताँर चोथगुलि बन्ध करलेन। नाजा जिज्ञासा करलेन, केन तिनि सेरकम करलेन। ब्राह्मण उत्तर दिलेन, “हे
नाजन्! आपनि कथनौ काउके किछु दान करेन नि। आभि एकजन कृपणेर मूथ देखते चाइ ना।”
b) मानूष ताऱ निजेऱ भागेऱ निर्माता। सूतनां अलस हये थेको ना, बरां जीबने लक्ष्ये पौचानोर चेष्टा
कर्नो। प्रतिटि मुहुर्तके सफल कर्नो। ताहले तोमरा सकल साफल्य लाभ कर्नबे। ये सब महापुरुष ताँदेऱ
निजेदेऱ तथा समाजेऱ जन्य कर्तोर परिश्रम करेहेन, ताँदेऱ चारित्र अनुसरण कर्नो।

6. अधोदत्तम् अनुच्छेदं पठित्वा अनुच्छेदात् परं प्रदत्तानां प्रश्नानां स्वेच्छया पञ्चानां संस्कृतेन उत्तरं लेख्यम्। [5×2]
 आसीत् कल्याणकटकवास्तव्यो भैरवो नाम व्याधः। स कदाचिन् मांसलुब्धो धनुरादाय विन्ध्याटवीमध्यं गतः। तत्र तेन मृगं एको व्यापादितः। मृगमादाय गच्छता तेन घोराकृतिः शूकरो दृष्टः। ततस्तेन मृगं भूमौ निधाय शूकरः शरेणाहतः। शूकरेणाप्यागत्य प्रलयघनघोरगर्जनं कुर्वणेन स व्याधः पाददेशे हतशिष्ठन्नमूलद्रुम इव पपात। अथ तयोः पादास्फालनेन सर्पोऽपि कश्चिन्मृतः।
- व्याधेन केन प्रकारेण शूकर आहतः?
 - किमासीद् व्याधस्य नाम? स कुत्र निवसति स्म?
 - सर्पः कथं पञ्चत्वं गतवान्?
 - व्याधः किं गृहीत्वा कुत्र गतवान्?
 - व्याधेनादौ को मारितः? कदा च स शूकरं दृष्टवान्?
 - व्याधः कथं निहतः?
7. यथेच्छं त्रिषु स्थलेषु सन्धिः कार्यः। [3×1]
 लते + एते, रवौ + उदिते, सः + अधुना, शिविः + राजा, महान् + तरुः।
8. यथेच्छं त्रिषु स्थलेषु सन्धिविच्छेदः कार्यः। [3×1]
 अब्जम्, नाविकः, शकन्धुः, मनोयोगः, पतंस्तरुः,
9. रेखाङ्कितानां पदानां द्रुयोः सकारणं विभक्तिर्निर्णया। [2×2]
- जपमनु प्रावर्षत्।
 - यागाय याति विप्रः।
 - गवां कृष्णा बहुक्षीरा।
 - व्याघ्रात् विभेति।
10. यथारुचि विषयद्वयं सोदाहरणं व्याख्येयम्। [2×2]
- अपवर्गे तृतीया
 - भावे सप्तमी
 - कर्तरि षष्ठी
 - कर्मणि षष्ठी
11. अशुद्धिसंशोधनपूर्वकं वाक्यत्रयं लेख्यम्। [3×1]
- मे गृहे वसतु।
 - नक्ते जागर्ति योगी।
 - सिंहो वनम् अप्रविशत्।
 - यथाशक्ति धर्मं चरा।
 - जलं पानं करोति।
12. यथेच्छं वाक्यत्रयस्य अर्थः एकैकेन पदेन प्रकाशनीयः। [3×1]
- वनानां समूहः
 - अर्जुनस्य अपत्यं पुमान्
 - द्रष्टुम् इच्छति
 - यवनानां लिपिः
 - भृशं रोदिति